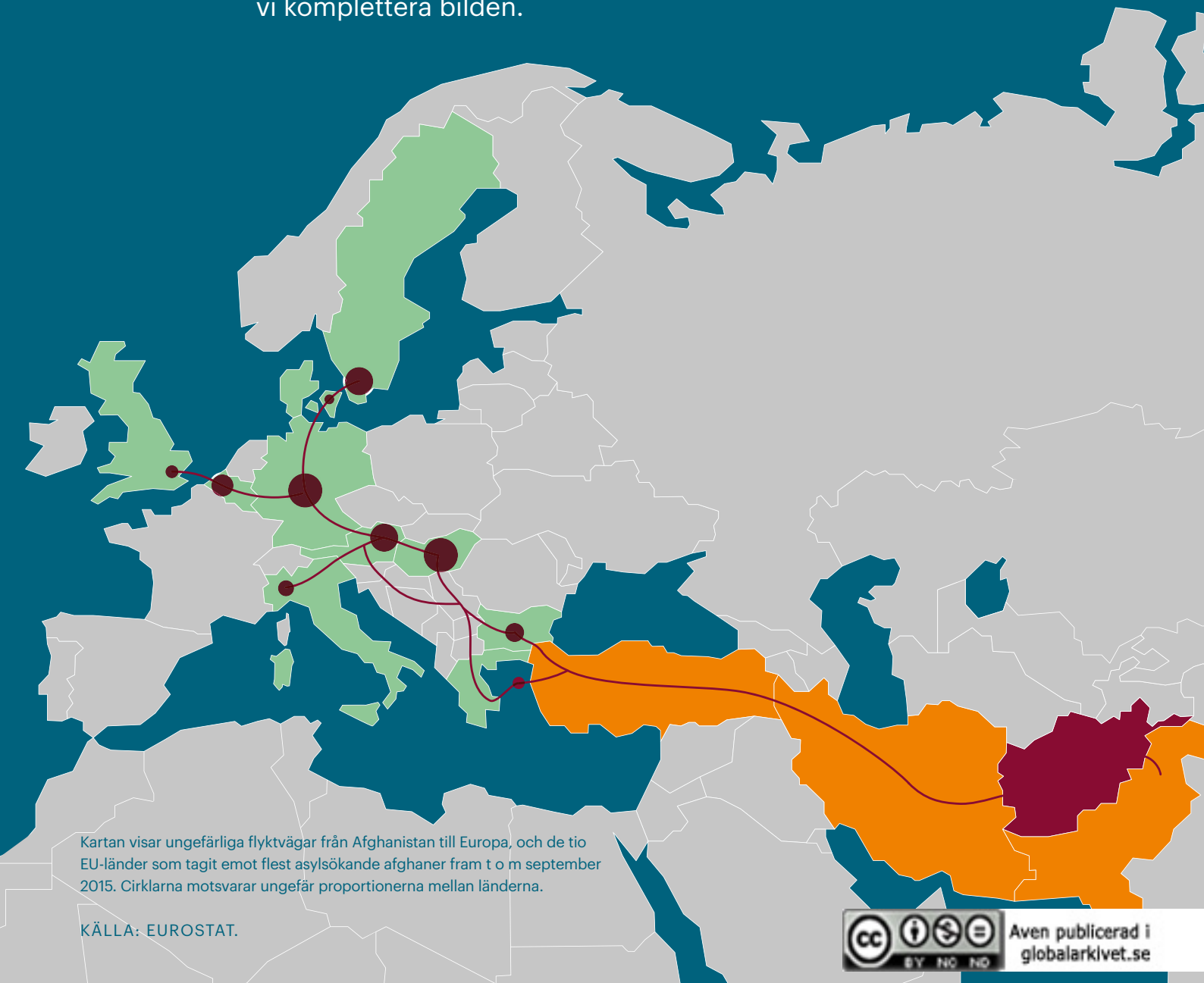

Tema: Afghaner på flykt

Många afghaner kommer nu till Europa. Många fler än tidigare. Sverige gick i höst om Tyskland som mottagarland för asylsökande afghaner inte bara räknat per capita, utan i absoluta tal. Skälen till den stora ökningen just nu är flera och situationen ytterst komplex.

Ur statistikens siffror låter vi en handfull individer med olika erfarenheter av flykt ur ett afghanskt perspektiv komma till tals. Med analys och grafik försöker vi komplettera bilden.

Kartan visar ungefärliga flyktvägar från Afghanistan till Europa, och de tio EU-länder som tagit emot flest asylsökande afghaner fram till 9 september 2015. Cirkarna motsvarar ungefär proportionerna mellan länderna.

KÄLLA: EUROSTAT.

Aven publicerad i
globalarkivet.se

De som kommer hit – och som skickas tillbaka

Hittills i år har antalet afghaner som söker asyl i Sverige ökat med närmare 1 000 procent jämfört med samma period 2014. Över hälften av dem är ensamkommande minderåriga. Många kommer att få stanna men många kommer också att skickas tillbaka. För dem väntar många svårigheter och de flesta försöker fly igen.

TEXT: IVAR ANDERSEN FOTO: CHRISTOFFER HJALMARSSON

UNDER 2015 HAR ANTALET asylsökande från Afghanistan ökat dramatiskt. Från första januari till sista november sökte 36 261 afghaner asyl i Sverige. 14 710 av dem kom bara i november. Det är en ökning med drygt 1 000 procent jämfört med samma period föregående år och nästan lika många som det totala antalet asylsökande 2001–2014.

En så omfattande ökning går ofta att koppla till en specifik händelse – som ett krigsutbrott eller ny lagstiftning som slår mot en minoritetsgrupp – men i fallet med de afghanska flyktingarna finns hittills ingen entydig förklaring.

Anders Rydén, Afghanistananalytiker vid Migrationsverket, menar att det finns en rad olika faktorer som ligger bakom.

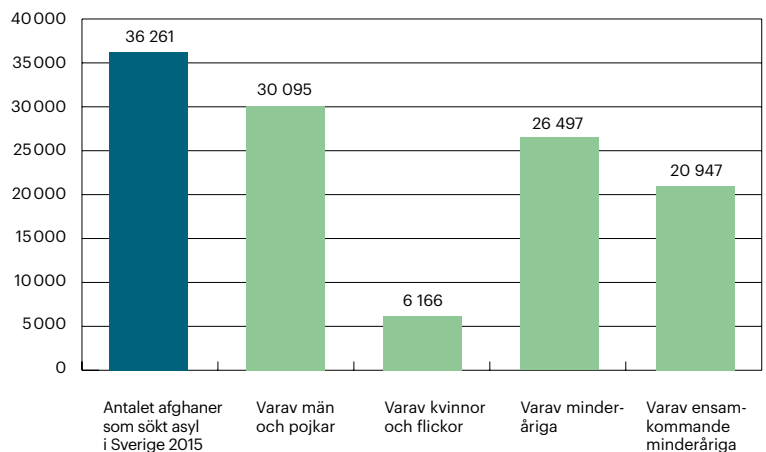
– Många av de asylsökande är ensamkommande minderåriga som har bott i Iran och Turkiet. Så man måste titta på minst tre länder och omständigheterna i dem när man ska klura ut varför så många människor kommer just nu, säger Anders Rydén.

År 2013 utfärdade Migrationsverket ett så kallat rättsligt ställningstagande enligt vilket det inte längre rådde väpnad konflikt i någon av Afghanistans provinser och att internflykt var ett alternativ för vuxna män. Efter det gick antalet asylsökande ned något men låg fortfarande på en historiskt sett hög nivå.

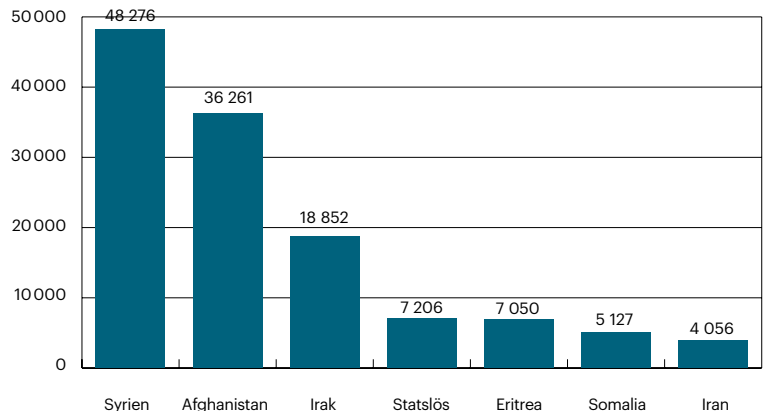
Vid slutet av förra året överlämnade de internationella trupperna ansvaret för säkerheten till de nationella myndigheterna. Sedan dess har den interna oron tilltagit, bland annat i samband med talibanernas offensiv mot staden Kunduz. Och i april i år uppdaterade Migrationsverket sitt ställningstagande och anser nu att väpnad konflikt återigen råder i de flesta provinser. I augusti visade UNAMA:s halvårsrapport att antalet civila dödsoffer under första hälften av 2015 uppgick till 1 592 döda och 3 329 skadade, de högsta siffrorna sedan FN-organet började föra statistik.

– Den generella säkerhetssituationen är den sämsta sedan 2001. Den humanitära situationen är också väldigt problematisk och den nya regeringen har ännu inte lyckats uppfylla sina vallöften om slut på korruption, krig och rättslöshet. Jag tror inte att man måste ha ett direkt hot riktat mot sin person för att fly, jag tror att det också handlar om att framtidstron är på upphällningen, säger Anders Rydén.

ANTAL ASYLSÖKANDE FRÅN AFGHANISTAN I ÅR T O M NOVEMBER, FÖRDELAT MÄN/KVINNOR OCH MINDERÅRIGA TOTALT SAMT ENSAMKOMMANDE MINDERÅRIGA.

DE SJU STÖRSTA LÄNDERNA, ASYLSÖKANDE I SVERIGE 2015, T O M NOVEMBER

KÄLLA: MIGRATIONSVERKET

– Folk som skickar en son till Europa eller Australien tror att den kommer till ett himmelrike. De vill inte ge upp den illusionen, säger migrationsforskaren Liza Schuster.

Ytterligare förklaringar till ökningen

Som möjlig förklaring till flyktingströmmen har anförts att iranska myndigheter blivit hårdare och utvisar fler afghanska flyktingar. Enligt Islamuddin Jurat, talesperson på afghanska Departementet för flyktingar och återvändande, MORR, motiverar Iran sin nya policy med att landet försöker hindra människor från att ta sig till Syrien och ansluta till Islamiska staten.

– Irans regering kränker dessa människors rättigheter, men den har också bett den afghanska regeringen att hindra dessa människor från att åka till Iran, säger han till Washington Post.

Men Abdul Ghafoor, migrationsrättsaktivist i Kabul med uppdrag för bland annat UNHCR, påpekar att Iran sedan lång tid massdeporterat afghaner.

– Skillnaden nu är att händelserna i Kunduz har förstärkt människors oro. De är osäkra på framtiden och regeringens kapacitet att sörja för medborgarnas säkerhet. Eftersom så många nu flyr Afghanistan så vill inte de afghanska flyktingarna i Iran återvända utan hellre söka sig vidare mot Europa, säger Abdul Ghafoor.

Under sommaren släppte Turkiet också på sin gränsbevakning mot EU, vilket hade stor påverkan på flyktingströmmarna.

Det redan fattiga Afghanistan har dessutom blivit ännu fattigare. När merparten av de internationella truppena lämnade landet i slutet av 2014 följde många hjälporganisationer med. Samtidigt gör säkerhetsläget att den lokala ekonomin fortsätter att gå på knäna.

Anders Rydén på Migrationsverket ser ytterligare en förklaring. Den massiva mängden flyktingar från krigets Syrien har lett till stor tillväxt i den cyniska branschen flyktingsmuggling och konkurrensen har helt enkelt pressat priserna.

– Priserna för smuggling har gått ned, jag tror att det även finns ett sådant incitament. Att det är nu taget går och det gäller att passa på för att inte missa chansen.

Svårt för dem som skickas tillbaka

Många av dem som nu söker asyl kommer att få stanna. Men många kommer också att skickas tillbaka till ursprungslandet. Från 2001 och fram till utgången av 2014 hade 24 335 afghaner sökt asyl i Sverige. Av dessa beviljades 76 procent uppehållstillstånd.

Sverige har under dessa år skickat tillbaka nästan 6 000 asylsökande till Afghanistan. Vi vet mycket lite om vad som därefter hänt med dem.

Forskaren Liza Schuster, som har sin akademiska bakgrund på Oxford och London School of Economics, flyttade 2014 till Kabul för att studera vad som egentligen händer med dem som sänds tillbaka. Hennes forskning visar att de allra flesta försöker fly igen.

– Om någon blir deporterad hit och finner att förhållandena inte har förändrats så kommer den personen att fly igen. Det faktum att de har uppehållit sig i Europa och skaffat vänner eller familj skapar ett tryck att fly igen, liksom skulden de dragit på sig första gången. Och skammen att misslyckas inför sin familj är stor. Det här innebär att deportationer är totalt meningslösa. De gör livet hårdare för alla.

Ett argument som ibland framförs i migrationsdebatten är att en restriktiv invandringspolitik avskräcker människor från att fly. Det är ett påstående som saknar empiriskt stöd, säger Liza Schuster. Däremot visar hennes egna data att oavsett ursprungliga flyktskäl så är incitamenten att fly alltid starkare efter ett återsändande än de var vid det första flykttillfället.

– Om du blir deporterad från Iran så finns det inget stigma. Alla vet hur villkoren ser ut där och hur polisen beter sig. Men folk som skickar en son till Europa eller Australien tror att den kommer till ett himmelrike. De vill inte ge upp den illusionen, de föredrar att tro att anledningen till deportationen är att sonen varit korkad eller begått brott, säger Liza Schuster.

Unga män från Afghanistans isolerade landsbygd möts ofta av skepsis om de återvänder. Under tiden utomlands kan de ha lagt sig till med nya kulturella vanor och upplevt ha blivit ”smittade” av västerlandet. Många åker aldrig hem igen.

– De enda jag träffat som klarat att komma tillbaka är folk som har ett starkt nätverk i Kabul och familj som har pengar, fortsätter Liza Schuster. Men om familjen sålt landet som skulle fördelas på tre bröder för att en broder ska resa och den brodern kommer tillbaka tomhänt, då kommer han hem till två andra bröder som är arga på honom.

För vissa innebär återsändandet inte bara svårigheter utan det definitiva slutet. 2006 kunde en studie från australiska människorättsorganisationen Edmund Rice Centre slå fast att av 36 afghaner som tvångsavvisats från Australien mördades två efter hemkomsten. Ytterligare sju saknades och befarades ha dödats.

De som skickas tillbaka

Sedan 2001 har 76 procent av alla afghanska flyktingar beviljats uppehållstillstånd. Men tusentals har skickats tillbaka. Ofta handlar deras historier om familjesplittring. A-Nytt har pratat med ett par av dem. TEXT: IVAR ANDERSEN FOTO: CHRISTOFFER HJALMARSSON

”Vi hade i alla fall Sundsvall”

– De två år som vi var tillsammans i Sundsvall var vårt liv. Vi hade ett rum och var tillsammans och sedan föddes min son. Sedan hade vi ingenting. Innan hade vi inte heller någonting. Men vi hade i alla fall Sundsvall.

Rahmin är i 40-årsåldern och har separerats från sin fru och sitt barn som lever gömda i Sverige.

Han kom till Sverige första gången 2003, den 16 januari. Pappan hade gjort affärer med mäktiga män. Någonting hade gått snett och faderns död räckte inte för att göra upp räkenskaperna.

Rahmin arbetade, lärde sig svenska och ansträngde sig för att bli en del av det nya samhället. Men november 2009 sändes han tillbaka till Kabul.

Som så många andra flydde han igen. En månad efter avvisningen anlände han till Iran. Livet där var tufft, men han mötte någon som förgyllde det. När Rahmin återigen flydde var det för kärlekens skull.

– Hennes familj accepterade inte vårt giftermål. De ville att hon skulle gifta sig med en kusin istället. Det var därför vi stack.

Återigen gick resan norrut. Det var Rahmins förslag. – Jag hade varit sex-sju år i Sverige, jag kunde språket, jag hade vänner. Jag tänkte att den här gången kanske de inte skickar tillbaka mig.

De anlände den 1 september 2010. En jurist hade bedömt att de skulle beviljas asyl. Men beskedet från Migrationsverket var avslag.

– De har inte accepterat min historia. De kallar det så, ”historia”, för att de säger att det inte är på riktigt.

Hustrun hade fött en son men pojken ansågs vara för ung för att ha anknytning till Sverige. Make, hustru och barn skulle gemensamt sändas tillbaka till Afghanistan.

Familjen flyttade till Stockholm och gick under jorden. Rahmin körde taxi.

– De tog mig i en poliskontroll. Mitt personnummer fungerade inte, säger han.

Efter några veckor i förvar skickades Rahmin till Kabul. Hustrun och sonen lever fortfarande gömda. Rahmin vet inte var de är eller hur de har det.

– Jag hade varit sex-sju år i Sverige, jag kunde språket, jag hade vänner. Jag tänkte att den här gången kanske de inte skickar tillbaka mig, säger Rahmin. Han vet inte var hans fru och son är.

– Var jag än bodde i Sverige var människorna väldigt snälla. Jag ville vara en del av det folket, säger Yasser, som tillbaka i Afghanistan inte hittar sin familj.

”Detta är mitt sista hopp”

Yasser var 16 när han anlände till Sverige. I dag är han 20 och har varit några månader i Kabul efter att ha skickats tillbaka. Han flydde, tillsammans med sin familj, inom landet innan han flydde dess gränser.

– Vi bodde i Wardak när min pappa fick problem med min farbror, säger han. De bråkade om land. Det kom som en överraskning, jag visste inte att min farbror ville oss illa. Jag har blivit hotad så många gånger. En gång blev jag attackerad, här i Kabul, det var då min familj sa åt mig att fly.

Nu är Yasser tillbaka. Istället är resten av familjen försvunnen.

– Jag vet inte var de bor. Sista gången jag talade med dem bodde jag i Sverige. Men jag vet att de inte är i Afghanistan.

Han försöker söka efter dem på internet.

– Jag kommer att fortsätta leta. Det kommer att bli den bästa dagen i mitt liv, när jag hittar min familj.

Yasser sover på ett golv på ett gym i stadsdelen Kote Sangi. Han träffade en anställd av en slump och blev erbjuden tak över huvudet av ren medmänsklighet. Hittills har han överlevt på pengar som vänner från Sverige skickat.

– Jag känner några lärare i Sverige, de var goda vänner till mig. De har skickat pengar till mig två gånger. De har verkligen hjälpt mig. Jag kommer aldrig glömma deras godhet så länge jag lever, säger Yasser.

Samma vänner försöker nu ordna en anställning åt honom som diskare i Göteborg. Då skulle Yasser kunna arbetskraftsinvandra. Men processen går långsamt och den unge mannen vet att han inte kan sova på gymmets golv för alltid. De väntar på besked från Migrationsverket.

– Detta är mitt sista hopp. Annars vet jag inte vad som ska hända härnäst, säger Yasser

Yasser säger att han helst vill bo i Stenungsund. Han har bott där tidigare och har goda minnen därifrån.

– Var jag än bodde i Sverige var människorna väldigt snälla. Regeringen betalade för barnens utbildning. Jag ville vara en del av det folket.

AFGHANISTAN SURVEY 2015:

Afghaners framtidstro har dippat rejält – en faktor bakom utvandring

Asia Foundation genomför årligen en stor undersökning bland allmänheten i Afghanistan och släppte 17 november rapporten från den elfte och senaste: ”Afghanistan 2015: A Survey of the Afghan People”. Ett team på närmare tusen personer har genomfört personliga intervjuer med 9500 afghaner om deras syn på en rad frågor som gäller landets politik, ekonomi, säkerhet, utbildningssystem, infrastruktur, sjukvård med mera.

Årets studie visar att afghanernas tillförsikt har sjunkit till sin lägsta nivå sedan studierna började genomföras 2004. Från att ha gått stadigt uppåt sedan dess, med en peak förra året, tror nu endast 37 procent att utvecklingen i landet går i rätt riktning – från en nivå på 55 procent 2014.

Mer än två tredjedelar säger att de alltid, ofta eller ibland är rädda för sin personliga säkerhet, vilket är högsta nivån på ett decennium. Förra året – valåret när president Ghani installerades – menade 75

procent att regeringen gör ett bra jobb, mot i år 58 procent.

Afghanistans regering står tveklöst inför många svåra utmaningar, där säkerheten, arbetslösheten och korruptionen ligger högst. Många bedömare ser den negativa utvecklingen inom dessa områden under 2015 som starkt bidragande faktorer till att så många afghaner i år har valt att fly landet. Det innebär ytterligare en svårighet för ett land när många utbildade och unga utvandrar.

I rapporten finns en hel del positiva tecken också. I snitt är runt 70 procent nöjda med standarden på utbildning i sitt område, ännu fler i städerna. En majoritet av afghanerna tycker att kvinnor ska ha samma rätt till utbildning som män och 2/3 tycker att kvinnor ska få arbeta utanför hemmet. Över procent av afghanerna har tillgång till en eller flera mobiltelefoner.

Studien går att läsa och ladda ned i sin helhet på Asia Foundations webbplats, www.asiafoundation.org.

